

Nie tylko „Zapad”: rozbudowa potencjału Zachodniego Okręgu Wojskowego – zagrożenie dla NATO?

14 września br. rozpoczną się trwające tydzień (do 20 września br.) manewry „Zachód (ros. Zapad) 2017”. Według oficjalnych danych w manewrach ma wziąć udział 12 700 żołnierzy z Białorusi (7200 żołnierzy) i Rosji (5.500 żołnierzy, z czego ok. 3000 rozmieszczonych na terytorium Białorusi). Liczba ta nie jest przypadkowa, bowiem zgodnie z Dokumentem Wiedeńskim (DW), którego stronami są oba państwa, jeśli wielkość ćwiczeń wojskowych przekroczy określone progi (np. 13 tys. żołnierzy lub 300 czołgów) pozostali sygnatariusze DW mają prawo do ich obserwacji. Ćwiczenia „Zachód” na mocy DW są jednak objęte mechanizmem uprzedniej notyfikacji (ich wielkość przekroczy próg 9 tys. żołnierzy). W manewrach weźmie też udział ok. 70 samolotów i 680 jednostek innych systemów uzbrojenia, w tym 250 czołgów.

Według udostępnionych przez stronę rosyjską informacji, scenariusz ćwiczeń zakłada penetrację terytoriów Białorusi i Obwodu Kaliningradzkiego przez „grupy ekstremistyczne”, w celu dokonania zamachów terrorystycznych i zdestabilizowania Państwa Związkowego Rosji i Białorusi. Według założeń ekstremiści są wspierani przez aktorów zewnętrznych (w domyśle państwa NATO), którzy dostarczają sprzęt wojskowy i pomoc logistyczną. W celu

odparcia ataku mają być przeciwiczone takie elementy jak: rozmieszczenie jednostek wojskowych na terytoriach opanowanych przez rebeliantów w celu odizolowania ich zgrupowań; operacja wojsk lotniczych i obrony przeciwlotniczej w celu wsparcia jednostek lądowych i odcięcia rebeliantów od pomocy zewnętrznej dostarczanej drogą powietrzną;

Rozwój zdolności jednostek w Zachodnim Okręgu Wojskowym – obok Południowego OW – jest priorytetem dla rosyjskich władz. Obok tworzenia nowych związków operacyjnych i taktyczny oraz oddziałów i pododdziałów do ZOW trafić ma najnowsze uzbrojenie pozyskiwane w ramach Państwowego Programu Zbrojeniowego (GPW 2020). Oznacza to, że w ciągu dekady Rosja będzie dysponowała w ZOW 5 dywizjami pancernymi, zmechanizowanymi i zmotoryzowanymi oraz co najmniej 8 samodzielnymi brygadami pancernymi mechanizowanymi i zmotoryzowanymi wyposażonymi w nowoczesny sprzęt.

operacja sił specjalnych nakierowana na wyeliminowanie nielegalnych grup i ustabilizowanie sytuacji; czy blokada morską, nałożoną przez Flotę Bałtycką, celem odcięcia rebeliantom drogi ucieczki. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez stronę białoruską, manewry będą odbywać się na poligonach Borysowskim, Domanowskim, Różańskim, Lepielskim, Osipowiczowskim, Loswido oraz w okolicach miejscowości Dretuń i Głębokie w obwodzie witebskim. Strona rosyjska i białoruska zdecydowanie podkreślają defensywny charakter ćwiczeń, a rosyjskie Ministerstwo Obrony zdementowało informacje, które przekazała minister obrony Niemiec Ursula von der Leyen mówiące, iż w ćwiczeniu Zapad może wziąć udział nawet 100 tys. żołnierzy.

Z całą pewnością manewry Zapad będą testem gotowości dla sił rosyjskich w Zachodnim Okręgu Wojskowym, które na tle wzrostu napięcia relacji NATO-Rosja uległy w ostatnich latach znacznemu wzmocnieniu.

Wzmocnienie potencjału Zachodniego Okręgu Wojskowego

W 2014 r. Siły Zbrojne FR rozpoczęły odtwarzanie 1. Gwardyjskiej Armii Pancерnej na bazie 2. Tamańskiej Dywizji Zmechanizowanej i 4. Kantemirowskiej Dywizji Pancерnej. Natomiast w maju 2015 r. rosyjskie dowództwo podjęło decyzję o utworzeniu dwóch nowych dywizji zmotoryzowanych (3. w Boguczarze/Wałujkach i 144. w Jelni, częściowo na podstawie istniejących jednostek) w ZOW; a kilka tygodni później o przeniesieniu dwóch brygad zmechanizowanych (23. i 28.) z Centralnego OW (weszły w skład 20. Gwardyjskiej Armii Ogólnowojskowej). Nową dywizję zmechanizowaną utworzono również w Południowym Okręgu Wojskowym (150. Dywizja Zmechanizowana w Nowoczerkasku) i może być ona wykorzystana również na zachodnim kierunku operacyjnym. Każda z trzech nowych dywizji ma liczyć ok. 10 tys. żołnierzy i składać się z sześciu pułków (podobnie jak w strukturze Armii Czerwonej, taką samą strukturę mają też istniejące dywizje w ramach 1. Armii Pancерnej). Na ich wyposażeniu znajdują się przede wszystkim czołgi T-72B3 i T-80 oraz bojowe wozy piechoty BMP-3, ale w przyszłości w pierwszej kolejności mają one otrzymać uzbrojenie nowej generacji. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez rosyjskiego ministra obrony ma być dla nich stworzony odpowiedni system infrastruktury, koszar i zaplecza socjalnego.

Zmiany w strukturze Zachodniego Okręgu Wojskowego, stanowią przykład odchodzenia od reform Anatolija Sierdiukowa, zakładających m.in. spłaszczenie struktury organizacyjnej z czterostopniowej (okręg wojskowy – armia – korpus – dywizja – pułk) do trzystopniowej (dowództwo połączone – dowództwo operacyjne – brygada), w której brygada miała stanowić jednostkę podstawową. Odtwarzanie dużych związków operacyjnych świadczy o zmianie priorytetów obronnych Federacji Rosyjskiej i odchodzenie od koncentracji na mniejszych regionalnych konfliktach – w których lepiej sprawdzają się mniejsze, łatwiejsze do szybkiego przerzutu, samodzielne brygady – na rzecz dużego konfliktu konwencjonalnego z państwami NATO. Wydaje się to zgodne z przyjętą w 2014 r. nową doktryną wojskową, która wskazywała jako jedno z podstawowych, zewnętrznych zagrożeń wzmacnianie zdolności Sojuszu Północnoatlantyckiego i „przenoszenie infrastruktury wojskowej państw NATO w kierunku granicy z Federacją Rosyjską, w tym dalsze rozszerzanie Sojuszu”.

Potencjał zachodniego okręgu wojskowego

Zachodni Okręg Wojskowy (ZOW) z dowództwem w Petersburgu został sformowany w 2010 r. na bazie Moskiewskiego i Leningradzkiego OW. W jego skład dwie armie ogólnowojskowe – 6. (2 brygady – zmotoryzowana i zmechanizowana) i 20. (2 dywizje zmotoryzowane, 2 brygady zmotoryzowane i 1 brygada pancerna), armia pancerna (2 dywizje – pancerna i zmechanizowana oraz 2 samodzielne brygady – pancerna i zmechanizowana), wojska powietrznodesantowe (trzy dywizje), wojska specjalne (3 brygady), piechota morska i wojska obrony wybrzeża, a także m.in. 3 brygady artylerii raketowej (z czego 2 wyposażone w pociski Iskander). Pod dowództwem ZOW znajduje się również Flota Bałtycka, dysponująca 8 dużymi okrętami nawodnymi i jednostką podwodną oraz 6. Armia Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej z 4 pułkami lotnictwa myśliwskiego i uderzeniowego (razem ponad 150 samolotów myśliwskich i szturmowych, dalsze 28 maszyn podporządkowano Flocie Bałtyckiej).

Nie tylko „Zapad”: rozbudowa potencjału Zachodniego Okręgu Wojskowego – zagrożenie dla NATO?

Związki operacyjne	Związki taktyczne i oddziały	Zasadnicze wyposażenie
1. Gwardyjska Armia Pancerna (Odicowo – sztab)	4. Gwardyjska Kantymirowska Dywizja Pancerna (Naro-Fomiński) 2. Gwardyjska Tamańska Dywizja Zmechanizowana (Kalininec) 6. Brygada Pancerna (Niżny Nowogród) 27. Gwardyjska Sewastopolska Brygada Zmechanizowana (Moskwa) Jednostki artylerii i artylerii przeciwlotniczej	Czołgi T-90, T72B3 i T80 Bojowe wozy piechoty BMP-3
6. Armia Ogólnowojskowa (Agałatowo – sztab)	138. Gwardyjska Brygada Zmotoryzowana (Kamienka) 25. Brygada Zmechanizowana Jednostki artylerii i artylerii przeciwlotniczej	Czołgi T-80 Bojowe wozy piechoty rodziny BMP i BTR
20. Gwardyjska Armia Ogólnowojskowa (Woroneż – sztab)	3. Dywizja Zmotoryzowana (Boguczar) 144. Dywizja Zmotoryzowana (Jelnia) 1. Samodzielna Brygada Pancerna (Boguczar) 23. Brygada Zmechanizowana (Klinca) 28. Brygada Zmechanizowana (Wałujki) Jednostki artylerii i artylerii przeciwlotniczej	Czołgi T72B3, T-80 Bojowe wozy piechoty rodziny BMP i BTR
6. Armia Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej	3 pułki lotnictwa myśliwskiego 1 pułk lotnictwa uderzeniowego 1 brygada śmigłowców uderzeniowych 2 pułki śmigłowców uderzeniowych 5 pułków obrony przeciwlotniczej	31 MiG-31 Foxhound 65 Su-27/Su-27UB Flanker 34 MiG-29SMT/UBT Fulcrum 24 Su-34 Fullback 12 Ka-52 Hokum 30 Mi-24 Hind 12 Mi-28N Havoc Zestawy S-300PS/PM S-300 V Zestawy 9K317 Buk-M1
Flota Bałtycka (Kalininrad – sztab)	128. Brygada Okrętów Nawodnych 689. Lotniczy Pułk Myśliwski (Czkałowski) 4. Samodzielny Morski Pułk Szturmowy (Czerniachowski) 79. Samodzielna Gwardyjska Brygada Zmotoryzowana (Gusiew) 7. Samodzielny Pułk Strzelców Zmotoryzowanych (Kalininrad) 336. Samodzielna Gwardyjska Brygada Piechoty Morskiej (Bałtyjsk) Jednostki artylerii i obrony przeciwlotniczej	1 konwencjonalny okręt podwodny 2 niszczyciele 6 fregat i korwet Samoloty myśliwskie (18 Su-27/Su-27UB Flanker) Samoloty uderzeniowe (10 Su-24 Fencer) Czołgi T-72 Bojowe wozy piechoty rodziny BMP i BTR
Inne jednostki	3 dywizje powietrzno-desantowe 3 brygady wojsk specjalnych	

Perspektywy

Rozwój zdolności jednostek w Zachodnim Okręgu Wojskowym – obok Południowego OW – jest priorytetem dla rosyjskich władz. Obok tworzenia nowych związków operacyjnych i taktyczny oraz oddziałów i pododdziałów do ZOW trafić ma najnowsze uzbrojenie pozyskiwane w ramach Państwowego Programu Zbrojeniowego (GPW 2020). Zgodnie z informacjami Ministerstwa Obrony FR testy czołgu T-14 Armata mają się zakończyć do 2020 roku, po czym zaczną on trafiać w pierwszej kolejności do jednostek ZOW. Tymczasem do użytku w jednostkach pancernych ZOW systematycznie wchodzi czołgi T-72B3 (ogólnie do końca roku całe SZ FR powinny dysponować około 1000 tego typu czołgów), czyli zaawansowana modernizacja czołgów rodziny T-72. Czołgi te otrzymały m.in. silniki W-92S o mocy 1000 KM i wzmocniony układ przeniesienia napędu, celownik działonowego z kamerą termowizyjną (licencyjna Catherine-FC Thalesa) PNM Sosna-U, nowy układ stabilizacji i zmodernizowany automat ładowania, a ich siła ognia wzrosła dzięki zastosowaniu nowej armaty 2A46M5 oraz amunicji Swiniec-1 (penetrator z rdzeniem ze zubożonego uranu) lub Swiniec-2 (ze spieków wolframu), zdolne do porażenia wszystkich starszych czołgów NATO na dystansie 2 km, oraz niektórych nowszych na krótszym dystansie. W niedługim czasie mają się zacząć próby wojskowe haubic 2S35 Koalicja (mają potrwać do 2019 r.), które według planów zaczną wchodzić do służby ok. 2020 roku. W podobnych ramach czasowych zacząć ma się też produkcja seryjna bojowych wozów piechoty Kurganec-25. Oznacza to, że w ciągu najbliższej dekady w zachodnim okręgu wojskowym Rosja będzie dysponowała 5 dywizjami pancernymi, zmechanizowanymi i zmotoryzowanymi oraz co najmniej 8 samodzielnych brygadami pancernymi, zmechanizowanymi i zmotoryzowanymi uzbrojonymi w nowoczesny sprzęt (dodać do tego należy jednostki powietrznodesantowe, piechoty morskiej i wojsk specjalnych).

Wnioski

1. Manewry „Zapad 2017” są testem gotowości dla sił rosyjskich w Zachodnim Okręgu Wojskowym, które na tle wzrostu napięcia w relacjach NATO-Rosja uległy w ostatnich latach znacznemu wzmocnieniu.
2. Odtwarzanie dużych związków operacyjnych świadczy o zmianie priorytetów obronnych Federacji Rosyjskiej i odchodzenie od koncentracji na mniejszych regionalnych konfliktach –

w których lepiej sprawdzają się mniejsze (łatwiejsze do szybkiego przerzutu) samodzielne brygady – na rzecz dużego konfliktu konwencjonalnego z państwami NATO.

3. Rozwój zdolności jednostek w Zachodnim Okręgu Wojskowym – obok Południowego OW – jest priorytetem dla rosyjskich władz. Obok tworzenia nowych związków operacyjnych i taktycznych oraz oddziałów i pododdziałów do ZOW trafić ma najnowsze uzbrojenie pozyskiwane w ramach Państwowego Programu Zbrojeniowego (GPW 2020). Oznacza to, że w ciągu dekady Rosja będzie dysponowała w ZOW 5 dywizjami pancernymi, zmechanizowanymi i zmotoryzowanymi oraz co najmniej 8 samodzielnymi brygadami pancernymi mechanizowanymi i zmotoryzowanymi wyposażonymi w nowoczesny sprzęt.

4. Choć Rosja uzasadnia rozbudowę potencjału ZOW zwiększeniem obecności sił NATO na wschodniej flance Sojuszu, jest ona daleko nieproporcjonalna do wielkości sił sojuszniczych (4 batalionowe grupy bojowe w państwach bałtyckich i Polsce oraz amerykański pancerny brygadowy zespół bojowy). Oznacza to, że Rosja nie tylko utrzymuje, ale wręcz zwiększa swoją przewagę na zachodnim kierunku operacyjnym. Należy zatem rozważyć dalsze zwiększenie obecności sił sojuszniczych na wschodniej flance – szczególnie jednostek pancernych i zmechanizowanych.

5. Polska powinna dążyć do zwiększenia zdolności Sił Zbrojnych RP, zarówno w aspekcie jakościowym, jak i ilościowym, przy zapewnieniu odpowiedniego poziomu finansowania. Właściwym kierunkiem może się okazać rekomendowane przez Strategiczny Przegląd Obrony utworzenie dodatkowej (4) dywizji w Wojsku Polskim. W krótkim okresie konieczne jest też podniesienie potencjału wojsk pancernych (modernizacja czołgów T72 i PT91, zakup dodatkowych maszyn Leopard 2) i zmechanizowanych (możliwie szybkie wdrożenie BWP Borsuk).

Autor: Tomasz Smura, Kierownik Biura Analiz Fundacji im. Kazimierza Pułaskiego

Fundacja im. Kazimierza Pułaskiego jest niezależnym think tankiem specjalizującym się w polityce zagranicznej i bezpieczeństwie międzynarodowym. Głównym obszarem aktywności Fundacji Pułaskiego jest dostarczanie analiz opisujących i wyjaśniających wydarzenia międzynarodowe, identyfikujących trendy w środowisku międzynarodowym oraz zawierających implementowalne rekomendacje i rozwiązania dla decydentów rządowych i sektora prywatnego.

Fundacja w swoich badaniach koncentruje się głównie na dwóch obszarach geograficznych: transatlantyckim oraz Rosji i przestrzeni postsowieckiej. Przedmiotem zainteresowania Fundacji są przede wszystkim bezpieczeństwo, zarówno w rozumieniu tradycyjnym jak i w jego pozamilitarnych wymiarach, a także przemiany polityczne oraz procesy ekonomiczne i społeczne mogące mieć konsekwencje dla Polski i Unii Europejskiej.

Fundacja Pułaskiego skupia ponad 40 ekspertów i jest wydawcą analiz w formatach: „Stanowiska Pułaskiego”, „Komentarza Międzynarodowego Pułaskiego” oraz „Raportu Pułaskiego”. Fundacja wydaje też „Informator Pułaskiego”, będący zestawieniem nadchodzących konferencji i spotkań eksperckich dotyczących polityki międzynarodowej. Eksperci Fundacji regularnie współpracują z mediami.

Fundacja przyznaje nagrodę "Ryccerz Wolności" dla wybitnych postaci, które przyczyniają się do promocji wartości przyświecających generałowi Kazimierzowi Pułaskiemu tj. wolności, sprawiedliwości oraz demokracji. Do dziś nagrodą uhonorowani zostali m.in.: profesor Władysław Bartoszewski, profesor Norman Davies, Aleksander Milinkiewicz, prezydent Lech Wałęsa, prezydent Aleksander Kwaśniewski, prezydent Valdas Adamkus, Javier Solana, Bernard Kouchner i Richard Lugar.

Fundacja Pułaskiego posiada status organizacji partnerskiej Rady Europy.

www.pulaski.pl